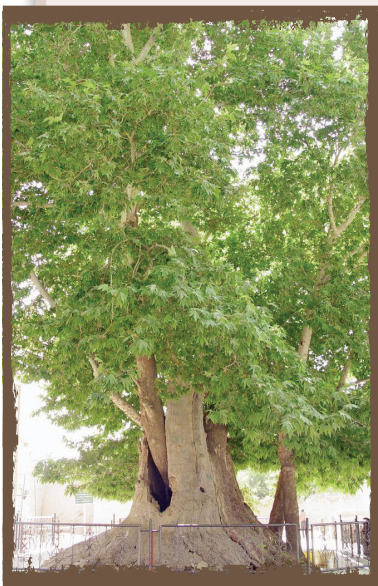

چنارستانی به نام تهران

- نام: درخت چنار
- محدوده فراوانی: شمیران، خیابان ولیعصر، امامزاده یحیی، هفت چنار، پاچنار، بریانک
- ویژگی گونه: ریشه‌های عمیق برای جذب آب‌های زیرزمینی

تهران، این کهنه پایتخت پرماجرا و مشهور ایرانی زمانی به چنارستان معروف بود. اینکه چطور تهران به چنارستان معروف شد و نخستین نفر چه کسی بود که به این شهر لقب چنارستان را داد و از آنها یاد کرد، روایت‌های جالبی دارد. بسیاری نماد زندگی در تهران را به درخت چنار ۹۰۰ ساله امامزاده یحیی نسبت می‌دهند.

اما چرا برای تهران کاشت درخت چنار انتخاب شد و چطور با آب‌وهوای تهران از گذشته تا امروز سازگاری دارد؟ به گفته اسماعیل کهرم، فعال محیط‌زیست، ریشه‌های چنار مقداری از آب را به برگ و شاخه خود منتقل می‌کند و مابقی را در فرایند تعریق و تعرق، به‌صورت بخار به محیط‌زیست برمی‌گرداند و زمینه‌ساز لطافت فضا می‌شود.

در واقع همین قابلیت و توانمندی ریشه‌های این درخت از ویژگی‌های خاص درخت چنار محسوب می‌شود. ریشه‌های چنار در خاک نفوذ می‌کند و با جذب آب‌های زیرزمینی که ما به آن دسترسی نداریم زمینه‌ساز لطافت هوا می‌شود. درخت چنار، گره‌خورده با هویت شهر تهران، دارای اهمیت و ارزش فراوان است. برای مثال، چنار معروف امامزاده صالح با وجود اینکه سال‌های زیادی از جان‌دانش می‌گذرد، هنوز بخشی از تنه‌اش روبه‌روی بقعه امامزاده صالح به یادگار مانده است.

۱۳ چنار محله اوین، چنارهای معروف جماران، چنار کهن اوین که زمان رضاشاه سرش به باد رفت و چنار هفت‌شاخه از چنارهای پرماجرای شمال تهران با کلی قصه و ماجرا بودند.

درخت چنار معروف امامزاده یحیی، چنار هفت شاخه محله هفت چنار که این روزها فقط دو شاخه از آن باقی مانده، چنار عباسعلی در ارگ سلطنتی، چنارهای گود زنبورک‌خانه، چنارهای باغ فردوس و... از دیگر چنارهای معروف شهر تهران محسوب می‌شدند که داستان‌ها و تاریخ و هویتی شنیدنی دارند.

میوه دو هزار ساله با دو امتیاز ملی از تهران

بالا رفتن از درخت خرمالو حتماً باید با طناب باشد و باغدار به هیچ‌عنوان نباید به تنه یا شاخه درخت تکیه دهد. این درخت بسیار شکننده و خطر سقوط باغدار حین چیدن میوه بسیار بالا است. در باغ‌های کن، ارتفاع درختانی که در بخش کم‌نورتر رشد کرده‌اند و برای دریافت نور بیشتر بالا رفته‌اند تا ۲۰ متر هم می‌رسد و به‌طور متوسط، بیشتر درخت‌ها تا ۱۵ متر ارتفاع دارند. ارتفاع زیاد درخت و شکننده بودن شاخه‌ها باعث شده تا میوه‌چینی خرمالو به یک شغل خطرناک تبدیل شود.

بد نیست بدانید خرمالو، به‌عنوان یکی از میوه‌های پرطرفدار شناخته‌شده در دنیاست که سابقه آن به ۲ هزار سال قبل در چین می‌رسد. این میوه به‌دلیل بافت ویژه و منحصر به فردش در کشورهای مختلف دنیا کشت می‌شود و دارای گونه‌های مختلفی است که مشهورترین گونه آن خرمالوی ژاپنی است که به‌عنوان خرمالوی آسیایی هم شناخته می‌شود.

فراگیری آن در کشورمان به دوره پهلوی اول برمی‌گردد که کاشت آن در تهران نیز به‌دلیل ویژگی‌های آب و هوایی رونق گرفت. حاج‌محمدافغانی که یکی از اهالی قدیمی کن و نخستین صادرکننده خرمالو به کشورهای دیگر بود برایمان تعریف می‌کرد نمونه خرمالوی کن را با ویژگی‌هایی چون نازکی پوست، شیرینی و رنگ در هیچ کجای دنیا ندیده است. باین‌حال، امروز بخش عظیمی از خرمالوهای تهران در باغ‌های ۴۸۰ هکتاری کن کشت می‌شود که طبق برآوردها چیزی حدود ۴ هزار تن است. جالب اینکه دوسوم باغ‌های کن را باغ‌های خرمالو تشکیل می‌دهند و به‌صورت کاملاً سنتی و ارگانیک این محصول را تولید می‌کنند؛ یعنی از کود شیمیایی و سم‌های مرسوم کشاورزی برای دفع آفات استفاده نمی‌شود.

سال ۱۳۹۸ مهارت چیدن خرمالوی باغداران محله کن از سوی سازمان میراث فرهنگی با شماره ۲۰۹۹ به ثبت ملی رسید. علیرضا بزرگی، یکی از باغداران محله کن، می‌گوید: «هرکسی نمی‌تواند از درخت خرمالو بالا برود.

- نام: درخت خرمالو
- محدوده فراوانی: کن
- ویژگی گونه: مثمر، مقاوم در برابر آفت، سرما و گرما

درخت خرمالو یکی از محبوب‌ترین درخت‌هایی است که در اغلب خانه‌های مردم تهران کاشته می‌شود. آن هم به‌دلیل مقاومت بالای این درخت در برابر آفت‌ها، سرما و گرمای زیاد و البته باردهی در فصل پاییز؛ فصلی که تنوع میوه‌هایش بسیار محدود است. باردهی زیاد، طعم فوق‌العاده و امکان برداشت میوه درخت تا چند ماه، بر محبوبیت این درخت در اقلیم تهران افزوده است. باین‌حال، تهران در زمینه کشت تجاری خرمالو دارای رتبه‌ای منحصر به فرد است، چرا که جزو نخستین شهرهایی است که توانسته برداشت این محصول را تجاری و به کشورهای دیگر صادر کند. علی‌سیدعلی، یکی از باغداران و صادرکنندگان خرمالو می‌گوید: «زمان ورود درخت خرمالو به ایران چندان مشخص نیست، اما

در جست‌وجوی رد شکوفه‌ها؛ از کند علیا تا بازار کشورهای عربی

۹ دهه پیش برمی‌گردد. تا پیش از اینکه یکی از اهالی روستای کند علیا به ارومیه سفر کند و با خود نخستین نهال گیلاس را به روستا بیاورد، محصول غالب کندعلیا سیب شمیران یا به قول محلی‌ها سیب شمرونی بود. از ۹۰ سال پیش که خاک و آب و هوای این گستره با درخت گیلاس جور شد، به‌تدریج باغ‌های سیب شمرونی جای خود را به باغ‌های گیلاس دادند و اکنون درخت گیلاس به نماد این روستا تبدیل شده است.

دسترسی به باغ‌های گیلاس کندعلیا اما چندان آسان نیست. وسعت باغ‌های گیلاس این روستا به بیش از ۲۵۰ هکتار می‌رسد و بیشتر باغ‌ها نیز روی شیب تند تپه‌ها و کوه‌ها قرار دارند. چیدن گیلاس کار پر مشقتی است؛ کارگران برای برداشت محصولات از نردبان‌ها بالا می‌روند و گیلاس‌های چیده‌شده را پس از چیدن در سبدهای مختلف می‌ریزند تا مرغوب‌ترین گیلاس‌ها از گیلاس‌هایی که کیفیت کمتری دارند تفکیک شود.

۹ دهه پیش برمی‌گردد. تا پیش از اینکه یکی از اهالی روستای کند علیا به ارومیه سفر کند و با خود نخستین نهال گیلاس را به روستا بیاورد، محصول غالب کندعلیا سیب شمیران یا به قول محلی‌ها سیب شمرونی بود. از ۹۰ سال پیش که خاک و آب و هوای این گستره با درخت گیلاس جور شد، به‌تدریج باغ‌های سیب شمرونی جای خود را به باغ‌های گیلاس دادند و اکنون درخت گیلاس به نماد این روستا تبدیل شده است.

- نام: درخت گیلاس
- محدوده فراوانی: روستاهای کندعلیا، افجه، آهار، سنگان و...
- ویژگی گونه: مثمر، شکوفه‌دهی اوایل فروردین و میوه‌دهی در اوایل تابستان، میوه مرغوب

باغ‌های گیلاس و محصولات مرغوب آن اکنون دیگر به شناسنامه برخی از روستاهای شمیران تبدیل شده است. در آن سوی ارتفاعات البرز، بهار که از راه می‌رسد شکوفه‌های گیلاس، باغ‌های وسیع روستای کند علیا را به منظره‌ای بهشتی تبدیل می‌کند. شمیران دومین تولیدکننده گیلاس در کشور است که این خود نشان از اهمیت این درخت در تامین معیشت باغداران قدیمی این گستره دارد. در واقع، باغداری در روستای کند علیا و روستاهای اطراف آن چون افجه، آهار، شکراب و... به‌دلیل وجود انبوه باغ‌های گیلاس بدون این درخت پر محصول قابل تصور نیست و سابقه این درخت در شمیران به حدود